

А.В. Бєсов¹, І.Я. Петрик², П.І. Мельник²

Фізико - хімічні умови одержання гомогенних порошків системи Co-Cr-Mo-Ni із заданою концентрацією компонентів

¹Інститут проблем матеріалознавства ім. І.Н. Францевича НАН України,
вул. Кржижанівського, 3, м. Київ, 03680, Україна.

²Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76000, Україна
E-mail ivan.petryk@rambler.ru, тел.: +(03422) 59-60-80

Розроблена керована технологія одержання порошків системи Co-Cr-Mo-Ni гомогенних за хімічним складом та визначені їх технологічні властивості.

Ключові слова: оксидні сполуки, дифузійне насичення.

Стаття поступила до редакції 07.05.2007; прийнята до друку 14.09.2007.

Вступ

В останні десятиліття зростає потреба в розробці промислових технологій одержання порошків з наперед заданими як технологічними, так і експлуатаційними властивостями після компактування, чи напилення у вигляді покриттів. Одним із споживачів таких порошкових матеріалів є ортопедична стоматологія, де актуальним є удосконалення способу з'єднання облицювального покриття з металевим каркасом коронки [1]. Дослідження різних матеріалів показали, що найбільш перспективними для виготовлення зубних протезів є кобальт-хромові сплави з невеликими добавками нікелю та молібдену [2].

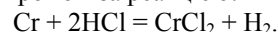
В даній роботі проведено дослідження умов одержання гомогенних порошків системи Co-Cr-Mo-Ni та визначення їх технологічних характеристик.

I. Методика експерименту

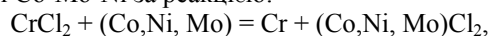
З метою забезпечення високої чистоти та керованого складу за вмістом компонент в сплаві порошку, використовувався двохетапний процес його отримання. На першому етапі одержували порошок трьохкомпонентного сплаву Co-Mo-Ni методом відновлення суміші оксидів Co, Mo, Ni у водні при температурі 1073 К на протязі трьох годин. Вихідною шихтою для одержання порошку системи Co-Ni-Mo з врахуванням необхідного вмісту металевих компонентів служила суміш складу Co₃O₄ – (80,5-85%); MoO₃ – (4,5-7%); NiO – (2,5-4,5)% за масою. Процес відновлення супроводжується одночасно формуванням матричного сплаву Co-Mo-

Ni заданого складу у вигляді губки, яка досить легко подрібнюється.

Другий етап одержання порошку, вже системи Co-Cr-Mo-Ni, полягає у дифузійному насиченні, попередньо отриманого порошку хромом газовим методом із хромовмісного середовища [3], яке складається із суміші порошку хрому чи ферохрому, інертної добавки у вигляді оксиду Al₂O₃ або MgO та хлористого амонію. При нагріванні хлористий амоній дисоціює з виділенням хлористого водню, який взаємодіє з хромом за реакцією:

Утворений хлорид хрому переходить в газову фазу і відновлюється на поверхні порошку сплаву системи Co-Mo-Ni за реакцією:

насичуючи окремі зерна цього сплаву. Температурний режим та часова витримка процесу забезпечує формування і гомогенність порошку сплаву системи Co-Cr-Mo-Ni.

Поскільки протікання дифузійних процесів приводить до спікання порошку у вигляді губки, то її подрібнювали в кульовому млині на протязі 24 годин і розділяли ситовим методом на фракції. Фракцією порошка, яка може бути використана для плазмового напилення покриття в потребах ортопедичної стоматології, являється 0,1±0,063 мм і складає приблизно 35% виходу. Для очищення порошку цієї фракції від непрореагованих хлоридів металу його піддають кип'ятінню у воді на протязі півгодини. Решта фракцій може бути використана для інших цілей.

II. Результати дослідження та їх обговорення

Проведені дослідження з метою атестації отриманих порошків для подальшого використання в якості покриття, наносимого плазмовим методом [4], дали наступні показники:

пиктометрична густина $\gamma_{\text{пик}} = 9,23 \pm 0,04 \text{ г/см}^3$;
насипна густина $\gamma_{\text{нас}} = 2,48 \pm 0,08 \text{ г/см}^3$;
текучість $T = 39,02 \pm 0,97 \text{ г/с}$.

Якісний мікрорентгеноспектральний аналіз порошку, проведений за допомогою приладу SUPERPROBE – 733, показав гомогенність порошку із сплаву системи Co-Cr-Mo-Ni. На рис.1. показана мікроструктура цього порошку при різних збільшеннях. З рис.1.б чітко видно, що зерна порошку мають губчасту будову і нерівноосну форму із значенням фактора форми $\alpha = 1,56 \pm 0,001$.

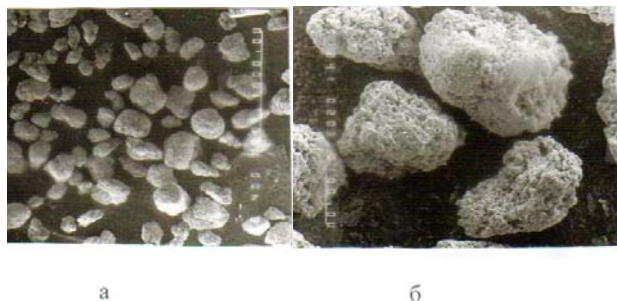

Рис.1. Мікроструктура порошку сплаву системи Co – Cr – Ni – Mo: а - $\times 40$; б - $\times 100$.

Проведений кількісний аналіз окремих зерен порошку, після дифузійного хромування при температурі 1373 К та ізотермічної витримки на протязі 4-х годин, показав, що їх хімічний склад не відрізняється від розрахункового і відповідає складу: 68,4 – 69,5 Co; 19,9 – 24,9 Cr; 2,6 – 4,1 Ni; 4,1 – 6,6 Mo у масових процентах.

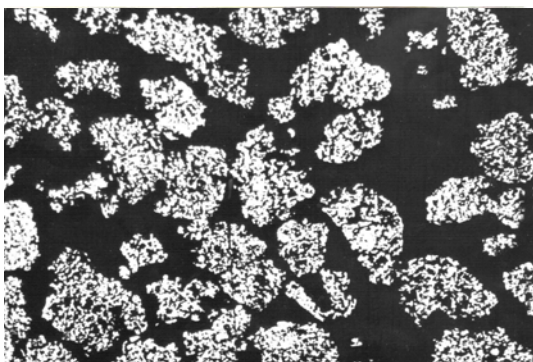

Рис.2. Мікроструктура порошку сплаву системи Co – Cr – Ni – Mo після дифузійного хромування і помолу. $\times 100$.

На рис.2 показана характерна мікроструктура зерен порошку сплаву системи Co-Cr-Mo-Ni, який одержували при різних режимах дифузійного насичення хромом з наступним помолом. А на рис.3.

приведена залежність середнього значення концентрації хрому в зернах порошку сплаву від температури і часу дифузійного насичення хромом. Як видно із графіка, підбираючи режим насичення, можна отримувати концентрацію хрому в зерні порошка достатньо близьку до заданої, тобто, бути керованим процесом.

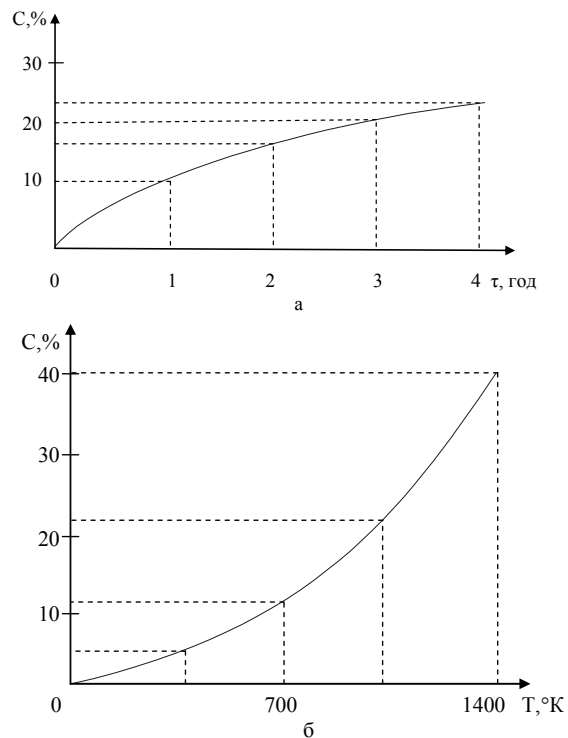

Рис.3. Залежність концентрації хрому в зернах порошку сплаву Co-Cr-Mo-Ni від а) часу насичення при температурі процесу 1375 К і б) температура процесу на протязі 4-х годин.

Висновки

Показано, що порошок сплаву системи Co-Cr-Mo-Ni із заданим хімічним складом може бути отриманим за технологією у два етапи: одержання матричного сплаву системи Co-Mo-Ni шляхом відновлення цих елементів в певній пропорції з їх оксидів у водні із наступним дифузійним насиченням отриманого порошку хромом у хромовмісному середовищі методом газотранспортних реакцій. Такий процес є доступним, керованим і може бути промисловим.

Бесов А.В. – к. т. н., старший науковий співробітник;
Петрик І.Я. – аспірант кафедри матеріалознавства і новітніх технологій;
Мельник П.І. – доктор технічних наук, професор.

- [1] Бесов А.В., Морозов В.В. Возможности застосування плазмової технології в медицині // Металознавство та обробка металів. – 2002 - №3 – С. 62 – 66.
- [2] Бесов А.В. Металеві сплави для ортопедичної стоматології // Фізика і хімія твердого тіла. – 2002 - № 4 – С. 647 – 653.
- [3] Дубинин Г.Н. Диффузионное хромирование сплавов. – М.: Машиностроение, 1964, – 451с.
- [4] Бесов А.В., Маслюк В.А. Получение и свойства порошковых материалов и плазменные покрытия из них для ортопедической стоматологии. Межд. конф. «Новейшие технологии в порошковой металлургии и керамике». 8 - 12 сентября 2003. Киев. С. 335 – 336.

A.V. Besov¹, A.V. Petryk², P.I. Melnyk²

Physical-Chemical Conditions of Co-Cr-Mo-Ni Homogenous Powders Receipt With the Set Components Concentration

¹*Institutes of problems of material science the name of Frantsevicha of NAS of Ukraine,
Krzhizhanivskogo Str., 3, Kyiv, 03680, Ukraine*

²*Precarpathion National University named after V. Stefanyk, Shevchenko Str.,57, Ivano-Frankivsk, 76000, Ukraine, e-mail:
ivan.petryk@rambler.ru, phone: +(03422) 59-60-80*

The controlled technology of chemical homogeneous Co-Cr-Mo-Ni powders receipt is developed and their technological properties are obtained.

Keywords: oxides compounds, diffusive saturation